

Коррупцияга қарши курашиш маданиятини шакллантириш: муаммо ва ечимлар

“Ўзбектелеком” АК Комплаенс департаменти

**Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий
Мажлисга Мурожаатномаси 2020 йил 23 январ**

Тўртинчидан, афсуски, жамиятимизда коррупция илллати ўзининг турли кўринишлари билан тараққиётимизга ғов бўлмоқда.

Бу ёвуз балонинг олдини олмасак, ҳақиқий ишбилармонлик ва инвестиция муҳитини яратиб бўлмайди, умуман, жамиятнинг бирорта тармоғи ривожланмайди.

Тадбиркорлар ҳанузгача ер ажратиш, кадастр, қурилиш, лицензия, божхона, банк, давлат харидлари каби соҳаларда коррупцияга дуч келаётганини Президент номига келиб тушаётган кўплаб мурожаатлар ҳам, матбуот ва ижтимоий тармоқлардаги чиқишлар ҳам яққол кўрсатиб турибди.

Коррупцияга қарши курашишда аҳолининг барча қатламлари, энг яхши мутахассислар жалб қилинмас экан, жамиятимизнинг барча аъзолари, таъбир жоиз бўлса, “ҳалоллик вакцинаси” билан эмланмас экан, ўз олдимизга қўйган юксак марраларга эриша олмаймиз. Биз коррупциянинг оқибатлари билан курашишдан унинг барвақт олдини олишга ўтишимиз керак.

Ана шу вазифалар ижросини тизимли ташкил этиш мақсадида парламент ва Президентга ҳисоб берадиган, **коррупцияга қарши курашишга масъул бўладиган алоҳида орган** ташкил этишни таклиф этаман.

Соҳани тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

«... Коррупцияга қарши мурасасиз курашиш янги босқичга кўтарилди. Бу йўналишда бир қатор муҳим ҳужжатлар қабул қилинди ва мустақил Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ташкил этилди»

*Ўзбекистон Республикаси
Президенти Ш. Мирзиёевнинг
БМТ Бош Ассамблеясининг
75-сессиясидаги нутқи*

1

Ўзбекистон Республикасининг 03.01.2017 йилдаги
“Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги
ЎРҚ-419-сон Қонуни;

2

“Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши
курашиш тизimini янада такомиллаштириш
чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5729-сон
Фармони;

3

“Коррупцияга қарши курашиш фаолиятини
самарали ташкил этишга доир қўшимча чора-
тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-5177-сон Қарори;

4

“Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши
курашиш тизimini такомиллаштириш бўйича
қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги
ПФ-6013-сон Фармони.

Ҳозирда ҳар бир ривожланган ва ривожланаётган давлатларни барқарорлик билан тараққий этишига “Коррупция” иллоти қаршилик кўрсатиб келмоқда. Шу боисдан ҳам коррупцияга қарши курашиш бутун дунё мамлакатларининг долзарб муаммоси бўлиб қолмоқда.

“Коррупция” термини лотинча “corruptio” сўзидан келиб чиққан бўлиб, унинг этимологик маъноси “бузиш, сотиб олиш” - деган маънони билдиради. Яъни коррупция – сиёсат ва давлат бошқаруви соҳасидаги ижтимоий хавфли ҳодиса, давлат функцияларини бажариш ваколатига эга бўлган ёки уларга тенглаштирилган шахсларнинг ноқонуний тарзда моддий ва бошқа бойликлар, имтиёзларни олишда ўз мақоми ва у билан боғлиқ имкониятлардан фойдаланиши, шунингдек, бу бойлик ва имтиёзларни жисмоний ёки юридик шахслар қонунга хилоф равишда эгаллашига имкон беришидир. Коррупция ва порахўрлик давлатни ич-ичидан емириши жаҳондаги баъзи давлатлар тажрибасидан яхши маълум.

Коррупцияга қарши курашиш тизими

Қўлланиладиган амалдаги қонунчилик ва ички хужжатларни коррупциявий жиҳатдан бузилишини бартараф этиш, ходимар томонидан юқори даражада касбий ва ахлоқий фаолият олиб борилишларини таъминлаш бўйича чора-тадбирлар мажмуи коррупцияга қарши курашиш тизимидир.

Коррупцияга қарши курашиш Сиёсатининг мақсади:

- коррупция ҳолатларини олдини олиш;
- ходимлар онгида коррупциянинг ҳар қандай шакли намоён этилишига йўл қўймасликни бир ҳилда шакллантириш;
- ходимларда коррупцияга қарши курашиш тўғрисидаги қонунчиликни ва мазкур коррупцияга қарши курашиш бўйича корхона сиёсатининг талаблари, қоидалари принципларини билиши ва уларга қатъий риоя этилишини ўрнатиш;
- ходимларни коррупцияга оид фаолиятга жалб этиш хавфини минималлаштириш;
- коррупцияга қарши курашиш бўйича чора-тадбирлар амалга оширилиши юзасидан мониторингни амалга ошириш, ушбу соҳадаги мавжуд ташкилий-амалий ва ҳуқуқий механизмларнинг самарадорлигини баҳолаш.

Жавобгарлик

Коррупцияга қарши Сиёсат принципи, талаблари ва қоидаларига амал қилмаслик ёки қоидаларни бузган ҳолларда Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ жиноий, маъмурий, фуқаролик ва интизомий жавобгарликка тортилади.

Шу билан бирга:

Биринчи марта коррупцияга оид ҳуқуқбузарлик содир этган ходим етказилган зарарни қоплаган ҳолда ва 30 кун ичида Иш берувчини хабардор қилганда Ходимга нисбатан **интизомий жазо чоралари қўлланилмайди.**

Комплаенс назорат нима?

Комплаенс ёки комплаенс назорат (инглизча «compliance» сўзидан «мувофиқлик») – бу ташкилот ходимларининг қонунчиликка зид бўлган хатти-ҳаракатларини олдини олиш ва қонунчиликка, саноат стандартларига ва ички тартиб-қоидаларга (низомлар, йўриқномалар, қоидалар ва бошқалар) риоя қилиш асосида корпоратив маданият этикасини тадбиқ қилишга қаратилган чора-тадбирлар тизими.

Комплаенс назорат нима?

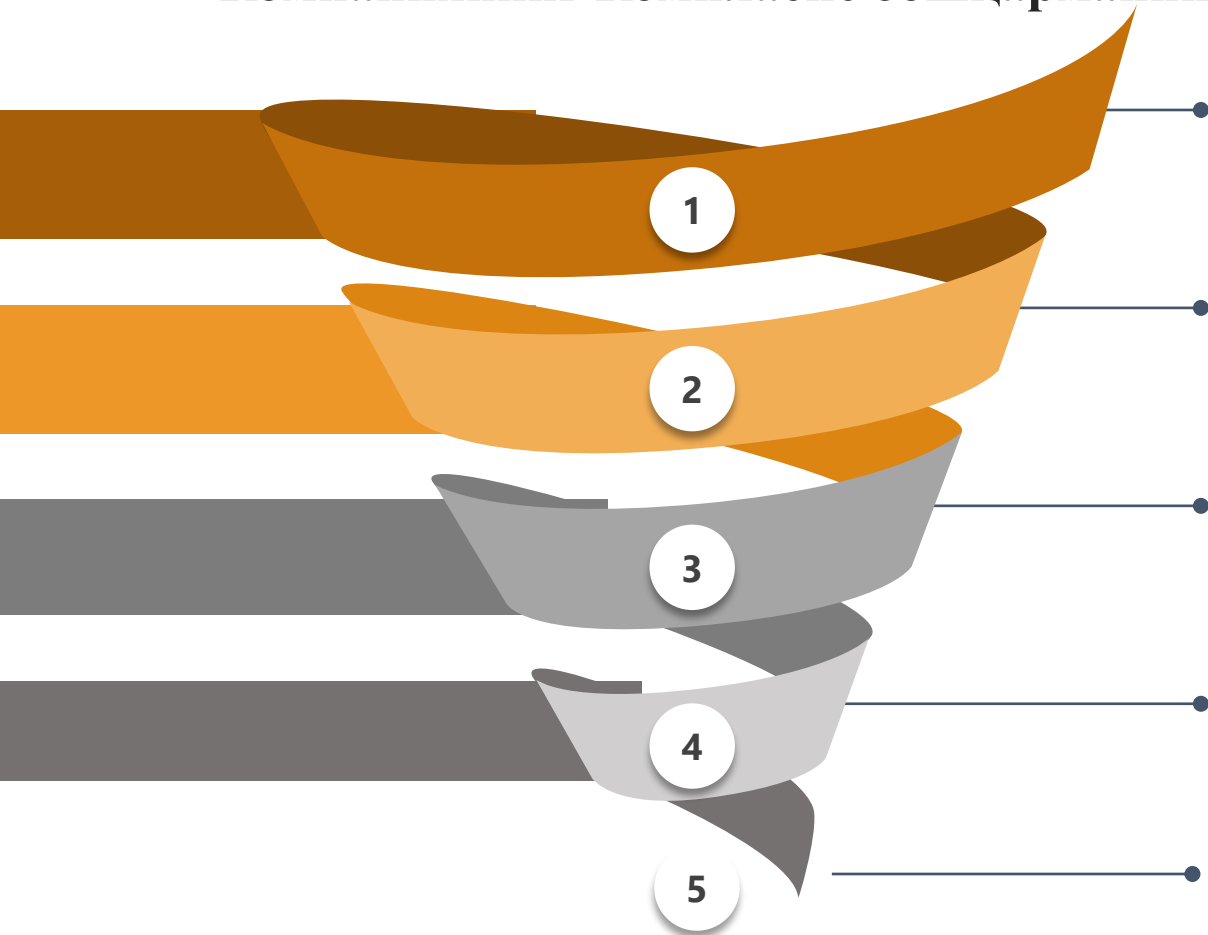
Комплаенс назоратнинг бизнес учун муҳим жиҳатлари қуйидагилардан иборат:

- бизнес ҳамкорлар орасида ишончли ҳамкорлик ва ишбилармонлик обрўсини ҳамда тартибга солувчи органлар (давлат идоралари) билан ишлаш доирасида ишончли тадбиркор мақомини таъминлаш ва сақлаш;
- ходимлар ва ишга номзодлар орасида ҳалол ва адолатли иш берувчи обрўсини таъминлаш ва сақлаш;
- ходимларнинг ноқонуний ва ахлоқсиз ҳаракатларни содир этиш хавфини камайтириш, шу сабабли тадбиркорлик субъектларнинг тартибга солувчи органлардан санкциялар (жарималар) олиш хавфини камайтириш;
- инвесторлар / қарз берувчилар ва таъсисчилар сармоялари / қарз маблағларидан мақсадли фойдаланилишига ишонч ҳосил қилиш, мос равишда бизнес нархини ошириш;
- айрим мамлакатларда, тартибга солувчи органлар томонидан қонун ҳужжатларини бузганлиги учун санкциялар (жарималар) ҳажмини қисқартириш ёки тўлиқ бекор қилиш.

КОМПЛАЕНС

Компаниянинг Комплаенс бошқарманинг асосий вазифа ва фаолият йўналишлари:

Компаниянинг **коррупцияга қарши курашиш** бўйича фаолиятини такомиллаштириш;

коррупцияга оид хавф-хатарлар юқори бўлган **йўналишлар** ҳамда **коррупцияга оид ҳуқуқбузарликлар** содир этилишининг сабаб ва шарт-шароитларини аниқлаш;

Компанияда коррупцияга оид **ҳуқуқбузарликларни профилактика қилиш** ва уларга қарши курашиш

Компанияда коррупцияга қарши курашиш тизимини **самарали ишлашини таъминлаш** ва **назорат** қилиш;

коррупцияга қарши ички назорат тизими («**комплаенс-назорат**») жорий этиш ва коррупцияга қарши мониторинг олиб бориш.

Бошқарма қуйидаги ҳуқуқларга эга:

Компания ходимларидан уларнинг ваколатига кирувчи масалалар юзасидан таҳлилий материалларни, хулосаларни, статистик ва бошқа маълумотларни олиш;

Компания тизими ходимлари фаолиятида аниқланган иқтисодий ва коррупциявий ҳуқуқбузарликлар юзасидан хизмат текширувларини ўтказиш, ҳужжатларни талаб қилиш, ходимлардан ёзма тушунтиришлар олиш;

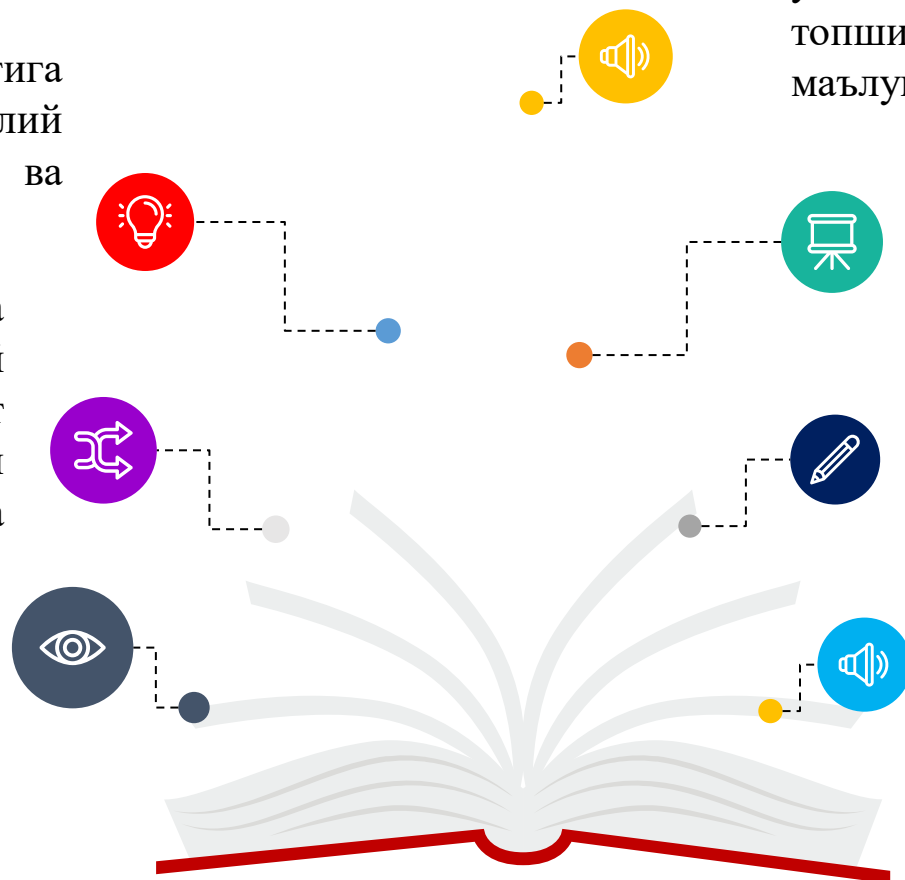
ўз фаолияти доирасида Компания таркибий тузилмалари ва ҳудудий филиалларга хатлар, ёзма кўрсатмалар орқали топшириқлар ва тавсиялар бериш;

Компаниянинг ташкилий бўлинмаларидан ўзига юклатилган лавозим мажбурият ва топшириқларни бажариш учун лозим бўлган маълумотларни олиш;

аниқланган салбий ҳолатлар ва камчиликлар тўғрисида бевосита раҳбариятга хабар бериш ва уни бартараф этиш бўйича таклифлар ишлаб чиқиш;

Давлат органлари ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар билан ўзаро ҳамкорликни амалга ошириш ва фикр алмашиш;

норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар бўйича Бошқарма ваколати доирасида тушунча, тафсия ва топшириқлар бериш.

UZTELECOM

МИЛЛИЙ ОПЕРАТОР

Хар бир коррупцион ҳаракатни амалга оширишга олиб келадиган омиллар бир биридан фарқ қилсада улар асосида кўп учрайдиган омилларни аниқлаш мумкин, ҳусусан:

Муайян фаолият ёки жараёни тегишли равшда тартибга солинмагани;

Ортиқча бюрократик тўсиқлар

Фаолият тури (жараён) устидан тегишли мониторинг назорат ўрнатилмагани

Ходимда юзага келган молиявий қийинчиликлар

Юқоридаги тўрт омилнинг ҳар бири бўйича Компания миқёсида тегишли ишлар амалга оширилди, хусусан:

Компания ижро аппаратида ва «ТваПРМ» филиалида коррупцияга қарши курашиш бўйича халқаро ISO 37001:2016 стандарти асосида ички аудит ўтказилди. Аудит давомида жумладан етарли даражада тартибга солинмаган жараёнлар аниқланиб мазкур жараёнларни тартибга солиш бўйича тегишли ички ҳужжат лойиҳалари ишлаб чиқилди.

Шунингдек, коррупциявий ҳолат ва ҳаракатларни бартараф этиш мақсадида департамент, бошқарма, хизмат ва бўлимлар фаолиятида коррупциявий хатарларни аниқлаш ва баҳолаш ишлари олиб борилди

Коррупциявий хатарларни аниқлаш ва баҳолаш ишлари авваломбор ходим – яни шахсга нисбатан эмас балки лавозимга қаратилганлигини алоҳида такидлаш жоиз. Хусусан, таркибий тузилманинг Низоми ва ходимларнинг лавозим йўриқномалари ўрганиб чиқилиб уларда коррупцияга йўл қўйилиши хатарлари мавжуд бўлган, коррупцияга мойиллик яратадиган ваколатларни аниқлаш, уларни қайта кўриб чиқиш ва улар устидан тегишли назорат мониторинг ишларини олиб бориш бўйича ишлар амалга оширилди. Коррупциявий хатари мавжуд жараёнлар ва қарор қабул қилиш ваколатларни тартибга солиш бўйича тегишли чора тадбирлар лойиҳалари ишлаб чиқилди.

Ортиқча бюрократик тўсиқлар

Компания фаолиятидаги жараёнларни оптималлаштириш, корпоратив бошқарув тизимини шаффофлаштириш мақсадида қатор жараёнлар автоматлаштирилди. Хусусан:

- Компаниянинг давлат харидлари фаолияти тўлиқ автоматизация қилиниб унда инсон омили минималлаштирилди;
- Компания хизматларига уланиш учун онлайн ариза топшириш имконияти яратилди;
- Хизматларга уланиш учун электрон навбат тизими жорий этилди.

Компанияда коррупцияга қарши курашиш доирасида, жумладан тартибга солинмаган жараёнларни тартибга солиш бўйича ишлаб чиқилган ички ҳужжатлар:

1. Коррупцияга қарши курашиш бўйича Сиёсати;
2. Совғалар ва конгил очар тадбирлар тўғрисидаги Низоми;
3. Манфаатлар тўқнашувини бошқариш бўйича Низом;
4. Одоб-ахлоқ ва этика тўғрисидаги Кодекси;
5. Ички назорат тўғрисидаги Низоми;
6. Коррупцияга қарши кураш тизимининг ҳолати тўғрисидаги ҳисоботни шакллантириш ва тақдим этиш бўйича Низом;
7. Ишга қабул қилинаётган номзодларни текшириш бўйича Йўриқнома.
8. Ходимларининг коррупциявий хатти-ҳаракатлари ва одоб-ахлоқ қоидаларини бузиш ҳолатлари устидан хизмат текширувлари ўтказиш бўйича Регламенти;
9. Ходимларининг этика ва коррупцияга қарши курашиш соҳасида ўқитилишини ташкил қилиш бўйича Йўриқнома;
10. Алоқа каналлари орқали коррупциявий хатти-ҳаракатлар тўғрисида келиб тушган хабарларни қабул қилиш ва кўриб чиқиш Регламенти;
11. Контрагентларни текширишга оид Йўриқнома;
12. Коррупциявий хавф-хатарларни баҳолаш Услубиёти;
13. Коррупцияга қарши тартиб-таомилларнинг самарадорлигини мониторинг ва назорат қилиш Услубиёти.

Манфаатлар тўқнашуви

Манфаатлар тўқнашуви - шахсий (бевосита ёки билвосита) манфаатдорлик, шахснинг мансаб ёки хизмат мажбуриятларини лозим даражада бажаришига таъсир кўрсатаётган ёхуд таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳамда шахсий манфаатдорлик билан фуқароларнинг, ташкилотларнинг, жамиятнинг ёки давлатнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари ўртасида қарама-қаршилик юзага келаётган ёки юзага келиши мумкин бўлган вазият тушунилади.

Шахсий манфаат - шахс билан мулкӣ, корпоратив ёки бошқа яқин муносабатлар билан боғланган фуқаролар ёки ташкилотлар томонидан пул, бошқа молк-мулк, шу жумладан мулкӣ ҳуқуқлар, мулкӣ характерга эга хизматлар, бажарилган ишлар натижалари ёки манфаат (афзаллик)лар шаклида даромад олиш имконияти шахсий манфаат дейилади.

Лоббизм

(инглиз. lobby – кулуар, коридор)
расмий вакиллар билан норасмий
шахсларнинг ўзаро учрашиб,
расмий қарорлар устунлик қабул

Раҳнамолик, фаворитизм (фр. favorit)

химоя остидаги айрим ходимларни
яқин олиш ва қуллаб-қувватлаш

Клиентелизм (ингл. clientelism, лот. clientēla - миждоз)

лавозимдаги мансабдор шахс ва
унга хайрихоҳ бўлган шахслар
(мансабдор шахслар,
тадбиркорлар, сиёсий гуруҳлар)

Протекционизм (лот. кўмаклашиш)
маълум бир шахсларни лавозимга
тайинлашга кўмаклашиш

Непотизм (лот. nepos жиян)

қариндош-уруғчилик, ҳудудий ёки
этник принциплар асосида давлат
тузилмаларида ёки бошқа
тузилмаларда тор гуруҳчилик
манфаатлари билан иш кўриш

Кронизм (инглиз. хамфикр,
таниш билишчилик, гуруҳбозлик)
лавозимларни таниш-билишчилик
асосида дўстларга бериш

Пантуфляж (фран. шиппакни
алмаштириш) – давлат
хизматчиси давлат секторидан
кетиб, ўзи фаолият
юритган/назорат қилган хусусий
секторга ишга ўтиши

Манфаатлар тўқнашувини бошқариш: Тартибга солиш

UZTELECOM

Манфаатлар тўқнашувини бошқариш

Ходимнинг манфаатлар тўқнашуви бўйича қарорларни қабул қилиш ва муҳокама қилиш жараёнида қатнашишдан ихтиёрий равишда воз кечиш, ўз-ўзини рад этишини тасдиқлаш

Ходимнинг шахсий манфаатларига таъсир кўрсатиши мумкин бўлган маълумотлар ва ҳужжатлардан фойдаланишини чеклаш

Манфатлар тўқнашувининг олдини олиш учун ходимнинг мажбуриятларини ўзгартириш ёки қайта кўриб чиқиш

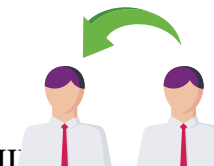
Ходимни маълум бир давлат харид иштирокчиси билан / ходим учун қарорларни қабул қилиш жараёнидан четлаштириш

Ходимни маълум бир лавозим, вазифадан озод этиш

Ходимни манфаатлар тўқнашуви билан боғлиқ бўлмаган меҳнат функцияларини бажаришни назарда тутадиган лавозимга ўтказиш

Иш фаолиятингизда коррупцияга дуч келсангиз:

- ✓ Қонунбузилишлар тўғрисидаги маълумотлар оғзаки ва ёзма: - филиал раҳбарига;
- ✓ Электрон тарзда: <https://uztelecom.uz/> сайти ва antikorrupsiya@uztelecom.uz электрон почтаси орқали;
- ✓ +998 55 501 77 87 телефон рақами орқали;
- ✓ Телеграмм ижтимоий тармоғи орқали: @utc_uzbot бот ёрдамида мурожаат этишингиз мумкин.

!!! Барча шахсий маълумотларингиз конфидециал сақланиши кафолатланади!!!

**Эътиборингиз учун
рахмат!**

